

problem readiness: historical and pedagogical, philosophical and pedagogical, legal one. It is shown that the autonomy is closely connected with such important aspects as the academic freedoms, mission and university calling, a role and the place of higher educational establishments at the society, quality and management of the higher education, the place of the last at system of public interests, its modernization and so forth.

Keywords: *the autonomy of a higher educational establishment, academic freedoms, university, idea of university, quality of the higher education, society, state documents.*

УДК 378

МОНЬ А.О.,

Національний педагогічний університет
імені М.П.Драгоманова, м. Київ, Україна

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ І НАУКОВА ШКОЛА О.Г.МОРОЗА

Процеси творення світової освітньої мережі, інтеграції системи вищої освіти України у світовий освітній простір поглиблюють необхідність фундаментальних педагогічних досліджень в єдності національно-історичної традиції та освітньої інноватики. Вагоме місце в історико-педагогічному дискурсі відводиться персоналії. По-перше, розкриття творчого доробку педагога авторизує, уособлює педагогічну думку, визначаючи індивідуальний внесок вченого в педагогічну теорію і практику; по-друге, через здобутки особистості розкриваються закономірності, суперечності й тенденції розвитку освітніх процесів, науково-педагогічних пошуків окремого історичного періоду в його соціально-економічних і політичних трансформаціях; по-третє, дослідження та актуалізація досвіду попередніх поколінь науковців дає можливість здійснити порівняльний аналіз минулого та сучасного, забезпечити єдність та наступність науково-педагогічного процесу.

З огляду на зазначене, **метою статті** є розкриття концептуальних підходів до підготовки вчителя та аналіз наукової школи академіка НАПН України О.Г.Мороза (1940 – 2007рр.).

О.Г.Мороз обстоював ідею неперервної педагогічної освіти як фундаментальну проблему сучасного суспільства. Учений зазначав, що завданням вищого педагогічного навчального закладу є не підготувати фахівця на все життя, а сформувати навички самоосвіти, зацікавити, пробудити потребу до самовдосконалення, до здобуття необхідних знань, до набування потрібних умінь. Саме такий педагог має шанс постійно лишатися цікавим та актуальним для своїх студентів, несучи найновішу інформацію в аудиторію.

Нині термін «неперервна освіта» є одним з найпопулярніших у світовому освітньому просторі та виражається низкою варіативних понять: «триваюча освіта» (continuing education, continuous education), «освіта впродовж життя» (lifelong education), «навчання впродовж життя» (lifelong learning), «перманентна освіта» (permanent education, leducation permanente), «освіта дорослих» (adult education, leducation des adultes, Erwachsenenbildung), «подальша освіта» (further education, Weiterbildung) та інші.

Головна ідея поняття «неперервної освіти» була досить ясно сформульована в роботах відомого американського педагога Дж.Дьюї, який в ще у 1916 р. зазначав: «Те, що освіта не повинна припинятися із закінченням школи, є прописною істиною. І суть цієї великої істини в тому, що призначення шкільної

організації полягає в забезпеченні продовження освіти за допомогою організації сил, які гарантують розвиток. Схильність вчитися у самого життя і створювати умови життя, що дозволяють усім вчитися в процесі життєвого шляху, є найкращим результатом шкільного навчання»[7, с.51].

Теоретичні розробки феномену «неперервної освіти» ведуться, починаючи з другої половини ХХ століття провідними світовими науковцями, а саме: А.Гартунга, Дж. Кидда, М. Дюрко, П.Шукла, А.Корреа, Г. Паркин, Т. Хесбург, Е.Фор, А.Кроплей, Е.Гелпі, П.Джарвіс, К.Лосан та інші. Особливості впливу глобалізаційних процесів на розвиток неперервної освіти висвітлені у працях М.З.Згуровського, В.Г.Кременя, Н.Г.Ничкало, С.О.Сисоєвої; дослідження проблематики неперервної підготовки фахівців з погляду філософії освіти здійснено у працях В.П.Андрущенко, Б.С.Гершунського, І.А. Зязюна, В.В.Кудіна, В.С.Лутая, В.О.Огнев'юка тощо; теоретико-прикладні аспекти неперервної освіти дорослих висвітлені у працях С.У.Гончаренка, Р.С.Гуревича, Н.М.Дем'яненко, Г.С.Костюка, В.В.Олійника тощо; порівняльно-педагогічні дослідження у галузі розвитку неперервної освіти за кордоном здійснені Н.В.Абашкіною, Т.І.Вакуленко, Б.Л.Вульфсоном, Т.С.Кошмановою, М.П.Лещенко, З.О.Мальковою, Л.П.Пуховською, С.М.Романовою, А.С.Саргсяном, А.А.Сбруєвою, І.В.Фольварочним та іншими дослідниками.

За баченням ученого система неперервної педагогічної освіти має чотири основоположні етапи. Першим етапом у процесі неперервної педагогічної освіти є *адаптація першокурсників до навчання у вищому навчальному закладі*. На цьому етапі відбувається глибоке творче засвоєння студентами-першокурсниками вимог професії вчителя, пристосування до нових форм та методів навчальної роботи у вищій школі. О.Г.Мороз виділяв три форми адаптації студентів-першокурсників, а саме: 1) формальна адаптація, яка стосується пізнавально-інформаційного пристосування студентів до нового оточення, до структури вищої школи, до змісту навчання, вимог та обов'язків; 2) суспільна адаптація, тобто процес внутрішньої інтеграції груп студентів-першокурсників та інтеграція цих же груп зі студентським оточенням у цілому; 3) дидактична адаптація, що стосується підготовки до нових форм навчальної роботи у вищій школі [1, с.104].

Наголошуючи на наступності загальноосвітньої школи та вищого навчального закладу, О.Г.Мороз зазначав, що середня школа ще недостатньо формує у своїх вихованців уміння і навички самостійної навчальної роботи, а ВНЗ, у свою чергу, не продовжує цей процес. Більше того, навчальний процес вищого навчального закладу нерідко не враховує здобутого у середній школі рівня підготовки випускників до самостійної роботи у ВНЗ. У цьому – одна з причин ще низької продуктивності праці багатьох студентів-першокурсників, яка призводить до їхньої неуспішності, а в результаті – до неефективної адаптації.

О.Г.Мороз визначав самостійну роботу як «форму навчання, за якої студент засвоює необхідні знання, оволодіває вміннями і навичками, навчається планомірно, систематично працювати, мислити, формує свій стиль розумової діяльності. Відмінність її від інших форм навчання в тому, що вона передбачає здатність студента самому організувати свою діяльність відповідно до поставлених завдань» [5, с.62]. Вчений наголошував, що кожна кафедра повинна піклуватися про навчання майбутніх педагогів методики самостійної роботи з використання сучасної техніки та інформаційних технологій, вмюючи працювати не лише в бібліотеці з літературними джерелами, а й за допомогою комп'ютера та інтернет-технологій [6, с.163].

Тож вбачається пряма залежність: при успішній формальній, суспільній та дидактичній адаптації у студента-першокурсника формується почуття впевненості у власному виборі педагогічної професії, відчуття задоволення від виконання навчальних завдань та пробуджується прагнення до пізнання і саморозвитку, що активно має розвиватись у динаміці професійної підготовки у вищому навчальному закладі.

Другим етапом неперервної педагогічної освіти є *динаміка професійної підготовки майбутніх педагогів у вищому навчальному закладі*. На даному етапі студент протягом навчального процесу набуває необхідних теоретичних знань та практичних навичок для виконання конкретної діяльності за обраною спеціальністю, чітко та впевнено погоджує свої плани з майбутньою роботою вчителя. Такий підхід створює певну цільову установку, що сприятливо впливає на процес підготовки майбутнього вчителя у вищій школі.

О.Г.Мороз розкривав зазначений етап неперервної педагогічної освіти, концентруючи увагу на наступності самостійної роботи учнів та студентів, вдосконаленні змісту й організації самостійної роботи студентів-першокурсників, формуванні педагогічного мислення та готовності до педагогічної діяльності.

Ученим виокремлено чотири етапи формування готовності до педагогічної діяльності в майбутніх учителів. Перший етап пов'язаний із питаннями професійної орієнтації абітурієнтів та адаптацією першокурсників до умов ВНЗ. Він характеризується аморфністю та нестійкістю професійного інтересу. Другий етап передбачає формування готовності в процесі навчання. Майбутнім учителям властиве чіткіше розуміння сутності професії, більш визначений інтерес до неї, деяка схильність та бажання цим займатися, достатньо активна робота над собою, потяг проникати в сутність майбутньої діяльності. Третій – стан піку готовності до випуску. Він характеризується достатньо стійким професійним інтересом до роботи з дітьми, але самій педагогічній діяльності студентів найчастіше властиве копіювання, наслідування вчителів, методистів, побоювання відійти від рекомендацій методичних розробок. Четвертий етап – практична перевірка рівня сформованості готовності протягом професійного становлення. Тут виявляються не лише стійкий інтерес до професії, достатньо високий рівень знань, умінь та навичок, а й самостійність, творчий підхід до вирішення педагогічних завдань [3, с. 273].

Об'єктивною оцінкою рівня професійної готовності випускників до педагогічної діяльності є ефективність самостійної роботи молодих учителів у школі, характер труднощів, які вони відчувають. Як констатував О.Г.Мороз, однією з реальних можливостей підвищення рівня професійної підготовки вчителів є підсилення взаємозв'язку у вивченні дисциплін психолого-педагогічного, методичного, спеціального та загальнонаукового циклів. Учений, ґрунтуючись на ступневості педагогічної освіти, включає до психолого-педагогічної підготовки вивчення таких дисциплін: наукові основи пізнавальної діяльності студентів або вступ до спеціальності, педагогіка, історія педагогіки, дидактика, методика виховної роботи, загальна психологія, педагогічна психологія, основи педагогічної майстерності, окремі методики, – рівень бакалавру. О.Г.Мороз увів до навчального процесу магістратури (а також аспірантури) такі дисципліни, як педагогіка вищої школи, психологія вищої школи, основи професіоналізму й педагогічної майстерності викладача вищої школи, методологія і методи науково-педагогічних досліджень, організація управління навчальним процесом у ВНЗ, економіка освіти. Психолого-педагогічна підготовка передбачає оволодіння студентами переліченими дисциплінами на семінарських, лабораторних, практичних заняттях,

проходження педагогічної практики, участь у науково-дослідній діяльності шляхом написання курсових та дипломних робіт.

Третій етап неперервної педагогічної освіти – *професійна адаптація молодого вчителя*, у разі успішності якої спостерігається зростання педагогічної майстерності та формування професіоналізму. Цей етап є найбільш важливим, за переконанням науковця, адже саме протягом нього завершується формування особистості вчителя.

Професійна адаптація молодого вчителя, як визначав О.Г.Мороз, це складний динамічний процес повного освоєння професії та оволодіння педагогічною майстерністю на основі сукупності раніше придбаних та постійно поповнюваних знань, умінь та навичок, у результаті чого відбувається активна взаємна видозміна як учителя, так і педагогічного колективу з метою ефективного професійного функціонування [3, с.85].

О.Г.Мороз детально вивчав адаптацію випускника педагогічного ВНЗ як найважливіший етап його професійної підготовки: досліджувались етапи професійної адаптації, взаємодія діяльності молодого вчителя та шкільного колективу, функції професійної адаптації молодого вчителя, механізми та аспекти професійної адаптації; вчений вивчав процес розвитку професійної адаптації та її періоди, фактори, що впливають на професійне становлення молодого педагога, а також структурні компоненти професійної адаптації молодого вчителя.

Він стверджував, що високий рівень професійної адаптованості молодого вчителя забезпечує розвиток періоду післяуніверситетської діяльності випускника як періоду формування його професіоналізму, а не труднощів та розчарувань.

О.Г.Мороз розглядав професійну адаптацію багатопланово та всеосяжно, від самого навчального процесу, що безпосередньо впливає на теоретичну та практичну підготовку, професійну готовність і можливість майбутньої успішної адаптації, до педагогічного керування процесом професійної адаптації молодого вчителя поза вищим навчальним закладом.

Учений обстоював необхідність управління професійною адаптацією молодих учителів, їх професійного самовдосконалення як необхідної умови адаптації. Окрім коригувальної діяльності вищого педагогічного навчального закладу зі збільшення адаптаційних можливостей випускників, другою складовою роботи ВНЗ з молодими вчителями О.Г.Мороз виділяв координувальну діяльність, завданням якої є оперативна допомога випускникам в адаптаційний період у школі.

Науковець стверджував, що процес професійної адаптації молодого вчителя є значною мірою керованим завдяки: забезпеченню діагностики готовності випускника ВНЗ до педагогічної діяльності; теоретичному обґрунтуванню сутності, ролі та значення професійної адаптації молодого вчителя; конкретним пропозиціям, що спрямовані на вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів у вищому педагогічному закладі та прийнятими практичними заходами цілеспрямованої допомоги молодим учителям; розробленню та впровадженню цільових програм взаємодії вищого педагогічного навчального закладу та школи по роботі з молодими вчителями; упорядкованій сукупності організаційно-педагогічних заходів зі сторони органів освіти щодо збільшення адаптаційних можливостей молодих учителів; реалізації системи педагогічного управління професійною адаптацією випускника педагогічного вищого навчального закладу[2].

Молодий учитель є суб'єктом педагогічної діяльності. Саме тому індивідуальний стиль діяльності та прагнення до самовдосконалення мають бути враховані в такому важливому процесі, яким є для нього професійна адаптація.

Четвертим етапом неперервної педагогічної освіти є *самоосвіта та формування педагогічного професіоналізму*.

Самоосвіта визначається як «спосіб підвищення професійної майстерності» (В.А.Сластьонін, 1976), «система оновлення, розширення, поглиблення раніше отриманих знань, вдосконалення практичних умінь і навиків з метою досягнення професійної майстерності» (І.Л.Наумченко, 1976), «спосіб самовдосконалення, збагачення професійних умінь, особистості вчителя, її ціннісних орієнтацій» (С.Г.Вершловський, 1988), «важлива складова творчо-реформаторської, духовної діяльності людини», «освіта себе, побудова, створення своєї особистості» (М.Л.Князева, 1990), «спосіб вдосконалення професійної діяльності та особистісного розвитку» (Г.М.Коджаспирова, 1993), «вид педагогічної діяльності» (А.К.Маркова, 1993), «нова функція професійно-педагогічної діяльності» (М.Т.Громкова, 2003), «засіб формування не лише розумових здібностей, але й духовної, емоційно-чуттєвої сторони особистості» (О.В.Піскунова, 2005).

Умовами успішної самоосвітньої діяльності молодого педагога, на думку О.Г.Мороза, є: усвідомлена необхідність у цілеспрямованому поповненні знань; всебічна підготовленість до процесу самоосвіти; усвідомлення молодим фахівцем необхідності у систематичному поповненні своїх знань; психологічна готовність до самоосвіти; постановка чітко вираженої мети самоосвіти; структуроване планування самоосвітньої діяльності; забезпечення необхідною літературою, правильний вибір матеріалу для самостійного вивчення; володіння «методикою розумової праці», систематичність та послідовність у самоосвіті; наявність творчого ставлення до матеріалу, що вивчається; єдність теоретичного та практичного підходів у самоосвіті; розуміння молодими вчителями особистої та суспільної значущості самоосвітньої праці; вольові зусилля в організації самоосвіти та використання педагогічних знань у практичній діяльності; створення необхідних умов для самоосвітньої діяльності молодого вчителя; науковість самоосвіти; забезпечення педагогічного контролю та керівництва самоосвітою молодих учителів [3, с. 290-291].

Існує певний вплив та взаємодія між педагогічним колективом та його членами у сфері самоосвіти. Високий статус самоосвіти молодого вчителя істотно впливає на весь учительський колектив і навпаки. Взаємовплив, взаємопроникнення як результат взаємодії інтересів, ціннісних орієнтацій молодого учителя та педагогічного колективу у сфері самоосвіти є необхідною умовою його успішної адаптації.

Досліджуючи співвідношення самоосвіти та адаптації молодого вчителя, О.Г.Мороз визначив наступну залежність: якщо різноманітна за змістом самоосвітня діяльність педагогічного колективу школи за своїми зусиллями, інтересами, ціннісними орієнтаціями не відповідає особистості молодого вчителя, то включення його до педагогічного колективу проходить вельми повільно. Якщо характер самоосвітньої діяльності молодого вчителя відповідає інтересам та потребам педагогічного колективу, і його діяльність заслуговує на позитивну оцінку колективу, то тим швидше та легше відбувається процес адаптації молодого фахівця. У тому випадку, коли молодий учитель намагається власні ідеали, вимоги, життєві плани співвіднести з ідеалами, вимогами та планами колективу – адаптація проходить успішно. Якщо молодий учитель, що прагне до самоосвіти,

потрапляє в колектив, який не відзначається прагненням займатися самоосвітньою діяльністю – адаптація молодого вчителя затягується на довгі роки.

Успішна самоосвітня діяльність учителя є запорукою формування педагогічного професіоналізму. Професіонал об'єднує всі позитивні досягнення професійного розвитку: ерудиції, майстерності, творчості, гуманістичного світогляду, саморозвитку, дослідницьких підходів, високого рівня мотивації, що спирається на розвинене педагогічне мислення, рефлексію, інтуїцію, особистісно-значущі професійні цінності і смисли. О.Г.Мороз зазначає, що педагогічний професіоналізм – досконале, творче виконання вчителем професійних функцій на рівні мистецтва, результатом чого є створення оптимальних соціально-психологічних умов для становлення особистості кожного учня, забезпечення високого рівня інтелектуального розвитку, виховання кращих моральних якостей, духовного збагачення школярів [4, с. 4]. Складовими педагогічного професіоналізму є педагогічна техніка і технологія. Термін «педагогічна технологія» вживається стосовно розв'язання проблем планування та організації навчального процесу, термін «педагогічна техніка» відображає виключно суб'єктивні фактори навчально-виховного процесу [4, с.5]. О.Г.Мороз наголошував, що професійне самовдосконалення не є самоціллю, а виступає умовою вдосконалення навчально-виховного процесу, сприяє формуванню нових якостей в учнів, стимулюючи вміння та бажання вчитися [3, с.294].

Неважко помітити пряму залежність між фахівцями, що оволоділи педагогічним професіоналізмом, та підвищенням рівня підготовки майбутніх поколінь. Адже лише висококваліфіковані викладачі здатні сприяти успішній адаптації першокурсників, пробудити у них палке бажання до пізнання та сформувати покоління, що неперервно розвивається.

Отже, основою педагогічної концепції О.Г.Мороза виступає неперервна педагогічна освіта, головними етапами якої є: адаптація першокурсників до професії вчителя; професійна підготовка майбутніх педагогів у вищому навчальному закладі; професійна адаптація молодого вчителя; самоосвіта та професійне самовдосконалення.

Концептуальні підходи О.Г.Мороза до підготовки вчителя набули подальшого поштовху та розвитку у дослідженнях його учнів. Проблему самостійної роботи студентів досліджували С.М.Яшанов та Л.В.Савенкова. Особливості психолого-педагогічної підготовки майбутніх учителів широко досліджувались такими науковцями, як П.М. Гусак, А.І.Кузьмінський, М.С.Корець, Г.Г.Чернета (Кіт), О.Б.Плотникова, Л.Г.Настенко тощо. Проблематика формування професійних компетенцій майбутніх учителів вивчена у дослідженнях Л.В.Заремби, Н.В.Кічук, Д.І.Пашенка, Р.М.Роман, Л.В.Римар (Любчак), Т.М.Колодько, М.В.Хроленко, О.С.Семенова та інших. Професійна адаптація молодого вчителя вивчена В.М. Король, О.П.Савченко та М.В. Молочко. Ідеї управління педагогічним процесом досліджувала С.О.Сисоєва. Особливості педагогічної освіти в Україні визначено, узагальнено та підсумовано В.І. Луговим.

Отже, підводячи підсумок, варто зазначити, що наукова школа О.Г.Мороза розробляла наступну проблематику: організацію та вдосконалення самостійної роботи студентів, особливості психолого-педагогічної підготовки майбутніх учителів, формування професійних компетенцій майбутніх учителів, питання навчально-виховного процесу непедагогічних спеціальностей, професійну адаптацію молодого вчителя, персоніфікований досвід в історії педагогіки, ідеї управління педагогічним процесом, особливості педагогічної освіти в Україні.

Здійснивши актуалізацію педагогічного досвіду О.Г.Мороза, серед перспективних напрямів виділяємо: неперервність педагогічної освіти у межах ідеї «освіта впродовж життя», системність професійно-наукової підготовки викладача вищої школи, вдосконалення організації та змісту самостійної роботи студентів як основної форми організації навчання у вищій школі, демократизація управління навчальним процесом у вищому педагогічному навчальному закладі, координування механізмів професійної адаптації випускників, неперервна самоосвіта і професійне самовдосконалення молодого фахівця.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мороз А.Г. К вопросу о дидактической адаптации первокурсников вуза// Психологические и социально-психологические особенности адаптации студента: материалы симпоз. – Ереван, 1973. – С. 104-106.
2. Мороз А.Г. Профессиональная адаптация выпускника педагогического вуза: автореф. дис. на соискание научной степени д-ра пед. наук/ А.Г.Мороз. – К.: КГПИ, 1983. – 50 с.
3. Мороз А.Г. Профессиональна адаптация молодого учителя. – К.: НПУ им. М.П. Драгоманова, 1998. – 326 с.
4. Мороз О.Г., Омеляненко В. Л. Перші кроки до майстерності. – К.: Знання, 1992. – 112 с. (Сер. 7 «Світоч» Вид-во «Знання» України, № 4-6).
5. Мороз О.Г., Падалка О.С., Юрченко В.І. Педагогіка і психологія вищої школи: Навч. посібник для молодих викладачів, аспірантів і майбутніх магістрів / За заг. ред. О.Г. Мороза. – К.: НПУ, 2003. – 267 с.
6. Мороз О.Г., Яшанов С.М. Умови ефективності організації самостійної роботи студентів// Наукове проектування інноваційних та альтернативних систем вищої освіти: Збірка матеріалів до Всеукр. наук.-практ. конф., 11 – 12 травня 2000 р. – Тернопіль: Економічна думка, 2000. – С. 161-163.
7. Dewey J. Education and Democracy. N.Y., 1916.

Монь А.О. Концептуальні підходи до підготовки вчителя і наукова школа О.Г.Мороза

Анотація. У статті обґрунтовано науково-педагогічну концепцію О.Г.Мороза, суть якої полягає у неперервності педагогічної освіти та відповідної її етапізації. Узагальнено творчі напрацювання О.Г.Мороза щодо особливостей психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів. Окреслено характерні риси наукової школи академіка НАПН України Олексія Григоровича Мороза.

Ключові слова: неперервна педагогічна освіта, самостійна робота, психолого-педагогічна підготовка вчителя, професійна адаптація молодого вчителя, управління професійною адаптацією молодих учителів, самоосвіта, професіоналізм, наукова школа.

Монь А.О. Концептуальные подходы к подготовке учителя и научная школа А.Г.Мороза.

Аннотация. В статье обоснована научно-педагогическую концепцию О.Г.Мороза, суть которой заключается в непрерывности педагогического образования и соответствующей ее этапизации. Обобщено творческие наработки О.Г.Мороза относительно особенностей психолого-педагогической подготовки будущих педагогов. Определены характерные черты научной школы академика АПН Украины Алексея Григорьевича Мороза.

Ключевые слова: непрерывная педагогическое образование, самостоятельная работа, психолого-педагогическая подготовка учителя, профессиональная адаптация молодого учителя, управления профессиональной адаптацией молодых учителей, самообразование, профессионализм, научная школа.

Alona Mon. Conceptual approaches to the teachers' training and scientific school of O.H. Moroz.

Annotation. *The paper deals with the concept of continuing teacher education in the lifelong learning context. It highlights the author's system of O.H. Moroz, a member of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, who examined the relation between the effectiveness of first-year student adaptation and motivation for learning and self-improvement; between novice teacher's professional adaptation and the desire for continuing education and self-development. The paper describes the scientific and pedagogical conception of O.H. Moroz, the essence of which lies in the continuing teacher education and its corresponding stages: 1) adaptation of first-year students to study process at university; 2) professional (in particular psychological and pedagogical) training of future teachers in higher school (content, organization) 3) professional adaptation of novice teacher as a main stage in a system of professional training (essence, functions, structure of professional adaptation and ways of managing it); 4) lifelong learning and professional self-improvement.*

The features of psycho-pedagogical training of future teachers in the heritage O. Moroz are generalized. Content of psycho-pedagogical training: scientific basis of student learning, pedagogy, history of pedagogy, didactics, methods of educational work, general psychology, pedagogical psychology, basic steps to pedagogical mastery, certain techniques (teacher training/ BA); pedagogy of higher school, psychology of higher school, foundations of professionalism and pedagogical mastery of a higher school teacher, methodology and methods of scientific and pedagogical research, organization of educational process management at the university, economics of education (training higher school teacher/ master, postgraduate).

The characteristic features of the scientific school of O.H. Moroz are defined as well.

Keywords: *continuing teacher education, lifelong learning, novice teacher's professional adaptation, management of professional adaptation of novice teachers, self-education and professional development, scientific school.*

УДК 378:005.963

РОКИЦЬКА О.Ю.,

Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ, Україна

**ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОТИВАЦІЇ У МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ
ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ**

Постановка проблеми, її актуальність. Радикальні зміни в українському суспільстві створюють передумови для визначення загальної стратегії сучасної системи вищої освіти, яка вимагає підготовки фахівців-професіоналів, що поєднують у собі глибокі гуманістичні переконання, фундаментальні теоретичні знання й ретельну практичну підготовку. Стратегічні напрями розвитку вищої освіти визначено Конституцією України, Законами України «Про освіту», «Про вищу освіту», Національною доктриною розвитку освіти України у XXI столітті, концептуальними засадами розвитку педагогічної освіти України, її інтеграції в європейський освітній простір.

Основною метою державної політики в галузі вищої освіти є створення умов для розвитку висококультурної особистості та творчої самореалізації кожного громадянина України, оновлення змісту освіти й організації навчально-виховного процесу відповідно до європейських і світових стандартів. Саме тому посилюються